

ESTATU IZENAK

Sarrera

Ezagunegia da gure aldizkari eta liburuetan agiri den anarkia eta erizpiderik eza Estatu izen eta antzekoei buruz.

Batasun bideetatik abiatu garelarik, komenigarri ez ezik nahitaezko dugu Estatu izenok finkatzea, gure kazetaritza indartuz doalako batetik, eta ikastolan haurrentzako textugintza bizkortzen ari delako bestetik.

Estatu izenei soilki lotzeak badu mugatasunik: zenbait izen arraroegi gertatzen zaigu, eta beste zenbait, erabiliago den arren, ez da zerrenda honetan agiri. Eranskin batzuren bitartez bete beharko dugu hutsune hau, zerrenda eginagorik sor ez dadin bitartean.

Erabili dudan erizpideari banagokio, lehenik hauxe esan behar dut: Estatu izenotan batasun bat lortu nahi baldin badugu, oraindainokoa gaztelaniak eta frantsesak eskaini izan dizkiguten eredu mugatu batzu gainditu beharrean gaudela, eta gaindegi zabalago batetatik izenok ikustea eta hautatzea nahitaezko dugula, ortografiari dagokionean ez ezik, bai eta zenbait hitzen formari dagokionean ere.

Estatu izen eta adjektibo hauk proposatzerakoan, gaztelania eta frantsesezkoek gainera, ingelesezkoak, alemanierazkoak eta tokian tokiko izenen formak ere kontuan eduki ditut.

Mendebaleko kultur textuinguruan bizi garelarik, gutienez neurri hau haintzakotzat hartzeari derriorezko deritzat.

Zenbait kasutan izen hauen hautapena aski erraza izan bada ere, beste batzutan nolabaiteko samarra izan denik ezin uka. Izen batzutan agiri den bitasuna, berriz, derriorezkoa da gehienetan, usadioak horrela agintzuen duelako ez ezik, adierazkizun desberdinen batek edo literaturazko ñabarduraren batek besterik eskatzen duelako ere: hala nola: *alemaniar* (*germaniar*), *hungariar* (*magyar*) e.a.

Zehatzagora joaz, ortografiari dagokionean, "V" eta "K" letrak erabili behar eta alemaniarren erizpideari jarraiki natzaio gehienbat. Ene ustez, "V"-ren ordezkari "B" erabiltzeak gehiegi aldatuko luke hitzen irudia eta Estatu izenen kontu honetan erabilkera edo usadio zabalduenari errespeto zor diogulakoan nago. "C"-ren ordezkari "K" erabiltzeak alemanieraz aurreko bat baduenek gero, hitzen irudia hainbeste alda dezakeenik ez dut uste. Arabierazko zenbait izenekin zer egin (Qatar e.a.) eztabaidagarriago litzateke.

"P" eta "B"-ren aurreko "M" horren hauzian, euskal ortografiak besterik agintzen badu ere, letra hori dagoen dagoenean gorde behar delakoaren eritzikoa naiz, lehen aipatu dudan arrazoi berberarengatik, hots, hitzaren irudia gehiegi aldatuko litzatekeelako. Puntu honetan, nazioartean zabalduagoa den usadioaren alde, euskal ortografiak amore eman behar duen eritzikoa naiz.

Latin eta grekotiko hitzen ortografia dela eta, "th", "y", "ss" eta antzekoak, bai eta beste hizkuntzaren batetatiko letra bikoitz eta hasperenduak ere errespetatzea hobe delakoan nago, hala nola: *Thailandia*, *Assyria*, *Sikkim*, *Bhutan* e.a.

Neronek proposaturiko Estatu izenen zerrenda Euskal Akademian aurkeztu ondoren, Oregi, Lizundia eta Zatarain jaunek zenbait ohar eta proposamen egin zuten zerrenda hau hobetu eta osatu nahiz, eta azkenik, Imanol Berriatuak oso laguntza garrantzitsua eskaini dit Estatu izenei buruzko ohar

ESTATU IZENAK

eta argitasun ugari iradokiz eta emanaz. Jaun guztiok, eta Berriatuak bereziki, har bitzate nire eskerrik beroenak. Ikastolak, kazetaritzak eta euskal kulturgintzak abegi ona egingo diola uste dut Estatu izenen zerrenda honi, komunikabideen aurrerakuntza egunean egunean bizkorragotzen ari den mende honetan.

Xabier Mendiguren

1974-7-26 eta 1974-10-11

ATZERRIKO ESTATUEN ETA LURRALDEEN IZENEN ORTOGRAFIA

Ingeles ortografia oinharritzat harturik, erregela hauen arabera idatz litezke Estatuen eta Lurraldeen izenak:

1. Ingelesezko *Ca, Co, Cu, Cra, Cro, Cru*, *Ka, Ko, Ku, Kra, Kro, Kru* bihurtzen dira. Adibidez: Kanada (Canada), Kalifornia (California). Kolombia (Colombia), Kuba (Cuba), Kreta (Crete), Krimea (Crimea), hala egiten dute alemanek.

Baina *Ce, Ci, Cy* ez dira aldatzen. Adibidez: Cebu, Celebes, Ceylan, Cykladak, Cypre. Hala egiten dute alemanek.

2. Ingeles izenen bukaerako *Cia* eta *Tia Zia* bihurtzen dira. Adibidez: Cilizia (Cilicia), Thrazia (Thracia), Dalmazia (Dalmatia), Helvezia (Helvetia).

3. Hastapeneko *S* kontsonanteari, beste kontsonante bat darraionean, *E* bokala jartzen zaio aurretik, oso edo aski ezagunak diren izenetan. Adibidez: Eskandinavia (Scandinavia), Escozia (Scotland), Eslovakia (Slovakia), Eslovenia (Slovenia).

4. *R* kontsonantearekin hasten diren nazio izen modernoei, ez zaie *E* bokala aurretik ezatzen. Adibidez: Rhodesia, Rwanda.

5. Ingelesezko *CH, Gui, LL, Sh, Tch (Cz)*, euskarazko *K, Gl, L, X, TX*, bezala ahozkatzen direnean, pronuntziazioaren arabera idatziko dira, salbu Mendebaldeko hizkuntza nagusietan ezer aldatu gabe erabiltzen diren izenetan. Adibidez: Kaldea (Chaldea), Ginea (Guinea), Holanda (Holland), Walakia (Wallachia), Kaxmir (Cashmir), Txad (Tchad), Txekoslovakia (Czechoslovakia). Baina Washington, eta ez Waxington.

6. Ingelesezko *Ch*, euskarazko *TX* bezala ahozkatzen denean, idatzi ere holaxe eginen da, oso edo aski ezagunak diren izenetan. Adibidez: Txile, Txina. Baina Chihuahua, eta ez Yxihuahua.

7. Arabiar Estatuen eta Lurraldeen izenek bokala hartzen dute adjektiborako. Adibidez: (Iraq) iraqiar, (Libano) libaniar, (Marokko) marokkiar, (Yemen) yemeniar.

8. Arabiar ez diren zenbait Estatu eta Lurralderen izenek ere / bokala hartzen dute adjektiborako, edo analogiagatik edo eufoniagatik edo eta beste hizkuntzatan hala egiten delako. Adibidez: (Afghanistan) afghaniar, (Bhutan) bhutaniar, (Iran) iraniar, (Nepal) nepaliar, (Vietnam) vietnamiar.

ESTATU IZENAK

9. Bi silabatako estatu eta Lurraldeen izenek TAR atzizkia hartzen dute adjektiborako, hitzak bolumen gehiago izanik, Lurralde izenaren identifikazioa errazago gerta dadin. Adibidez: Kongotar (ez kongar), kubar (ez kubar), togotar (ez togar), tongatar (ez tongar), txinatar (ez txinar), USAtar (ez USAr).

10. Arau hauek Estatuena eta oso edo aski ezagunak diren Lurraldeen izenatarako balio dute bakarrik. Lurralde guti ezagunek, hiriek eta hibaiek, gehienetan, ez dute jatorrizko izena aldatzen. Adibidez: Capua, Caracas, Colombo, Ellice, Guisando, Split, Valencia, Vic.

EUROPA

Estatua	Adjektiboa	Hizkuntza
ALBANIA	Albaniar (eskipetar)	Albaniera
ALEMANIA	Alemaniar Aleman Germaniar	Aleman Alemaniera
ANDORRA	Andorreatar (1)	
AUSTRIA	Austriar	
BELGIKA (2)	Belgiar	
BRITAINIA HAUNDIA (3)	Britainiar Ingeles	Ingeles
BULGARIA	Bulgariar	Bulgaria
DANIMARKA (4)	Danimarkar Daniar	Daniera
ERRUMANIA	Errumaniar	Errumaniera
ESPAINIA	Espainiar Espainol	Espainiera

1. *Andorreatar* gogorrago eta zailago da ahozkatzeko.

2. *Nederlandaraz Belgie*, ingelesez *Belgium*, alemanez *Belgien*.

3. Askok idazten dute *Britainia*. Hitz hau, *Britania* baino egokiagoa dela uste dugu, arrazoin hauengatik: Ingelesek *Britain* idazten dute, *Spain* (euskarazko *Espainia*) idazten duten bezala / bokal hori *bre-toin* hitzean ere agertzen da.

4. Zenbaitek proposatu duen *Danimarka*, zailagoa da ahozteko / bokal hori, *daniar* eta *daniera* hitzetan agertzen da. Italiarrek *Danimarka*, idazten dute.

FINLANDIA (SUOMI)	Finlandiar (Suomitar)	Suomiera
FRANTZIA	Frantziar Frantses	Frantses
GREZIA	Greziar (Heleniar) Greko	Greko
HOLANDA NEDERLANDA HERBEHEREAK	Holandar Holandes Nederlandar Herbeheretar	Nederlandera
HUNGARIA	Hungariar Magyar	Hungariera
IRLANDA (EIRE)	Irlandar (Eiretar)	Irlandera
ISLANDIA	Islandiar	Islandiera
ITALIA	Italiar	Italiera
JUGOSLAVIA	Jugoslaviar	
LIECHTENSTEIN	Liechtensteindar	
LUXEBURG	Luxemburgar	
MALTA	Maltar (5)	Maltera
MONAKO	Monakar	
NORVEGIA	Norvegiar (6)	Norvegiera
POLONIA	Poloniar	Polskera
PORTUGAL	Portugaldar Portuges	Portuges
SAN MARINO	Sanmarinar	
SOVIETAR ERREPUBLI – KA SOZIALISTEN BATASUNA (SES)	Sobietar	
SUEDIA	Suediar	Suediera
SUITZA	Suitzar	
TURKIA	Turkiar	Turkiera

5. Erregelen araberako *maltatar* baino eufonikoagoa dela uste dugu.

6. Ingelesez *norwegian*, frantsesez *norvégien*.

ESTATU IZENAK

TXEKOSLOVAKIA	Txekoslovakiar	Txekiera
	Txekiar	
VATIKANOA (7)	Eslovakiar	Eslovakiera
	Vatikandar (8)	

ASIA

Estatua	Adjektiboa	Hizkuntza
AFGHANISTAN	Afghaniar	Afghaniera
BAHREIN	Bahreiniar	Arabiera
BANGLA DESH	Bangladeshtar	Bengaliera.
BHUTAN	Bhutaniar	
BIRMANIA	Birmaniar	Birmaniera
BRUNEI	Bruneitar	Bruneiera
CEYLAN	Cingaliar (1)	Cingaliera
CYPRE (2)	Cypriotar	
FORMOSA (TAIWAN)	Formosar (Taiwandar)	
HONG KONG	Hongkongdar	
INDIA	Indiar	Hindiera (3)
INDONESIA	Indonesiar	Indonesiera
IRAN	Iraniar	Iraniera
IRAQ	Iraqiar	
ISRAEL	Israeliar (4) Israeldar Judu Hebraitar	Hebraiera
JAPONIA (5)	Japoniar (Nipponiar)	Japoniera

7. Artikuluarekin, hizkuntza guztietan egiten den bezala.

8. *Vatikandar* eufonikoagoa da, *vatikanotar*, *vatikanoar* eta *vatikanar* baino. Bukaerako *O* bokala maiz desagertzen da euskaraz: adibidez, (itsaso) *itsastar*, (Nafarroa Behereko Unaso eta Magdalena) *unastar* eta *madalendar*.

1. Ingelesez *cingalese*, frantsesez *cingalais*, gaztelaniaz *cingali*.

2. Ingeles *Cyprus*, alemanez *Cybern*. Adjektiboa: ingelesez *cyprio*, frantsesez *chyprio* eta *cyprio*.

3. Indiako hizkuntza nagusia. Ingelesez *hindi*.

4. *Israeliar*, Israelen jaioa dena. *Israeldar* hitzari hedadura handiagoa eman lekiote zentzu honetan kristauak *israeldar berriak* lirateke.

5. Hala idazten dute iparraldeko euskaldunek.

JORDANIA	Jordaniar	
KAMBODIA	Kambodiar	
KOREA	Korear	Korear
LAOS	Laosiar (6)	Laosiera
LIBANO	Libaniar	
MALAYSIA	Malaysiar	
MALDIVAK (7)	Maldivar	
MALDIVAK IRLAK		
MONGOLIA	Mongoliar	Mongoliera
NEPAL	Nepaliar	
OMAN	Omaniar	
PAKISTAN	Pakistaniar	
QATAR	Qatariar	
SAUDI ARABIA	Saudiarabiar	
SIKKIM	Sikkimdar	
SINGAPORE	Singaportar (8)	
SYRIA	Syriar	
THAILANDIA	Thailandiar	
TXINA	Txinatar	Txinera
VIETNAM	Vietnamiar (9)	Vietnamiera
YEMEN	Yemeniar	Arabiera

A F R I K A

Estatua	Adjektiboa	Hizkuntza
ALGERIA (1)	Algeriar	
ANGOLA	Angolar	

6. Ingelesez *laotian*, frantsesez *laotien*.

7. Deklinabidean, Maldivak (Maldivek), Maldiven, Maldivei, Maldivetara, Maldivetan...

8. Bukaerako *E* bokala ez da ahozkatzen ingelesez eta frantsesez. Gaztelaniaz Singapur esaten da. Euskaraz izen luzeak laburtu egiten dira askotan: adibidez, (Basusarri) *basusartar*, (Sorapurur) *sorapurtar*, (Elizaberri) *elizabertar*... Bestalde, (Arrangoitze) *arrangoiztar*...

9. Frantsesez *vietnamien*.

ESTATU IZENAK

BOLI KOSTA	Bolikostar	
BOTSWANA	Botswanar	
BURUNDI	Burundiar	
DAHOMEY	Dahomeytar	
EGYPTO	Egyptiar	
EKUATOR GINEA (2)	Ekuator ginear	
ERITREA	Eritrear	
GABON	Gabondar	
GAMBIA	Gambiar	
GHANA	Ghanatar	
GINEA	Ginear	
KAMERUN	Kamerundar	
KANARIAK (3)	Kanariar	
KANARIAR IRLAK		
KENYA	Kenyar	
KONGO	Kongotar	
LIBERIA	Liberiar	
LIBYA	Libyar	
LESOTHO	Lesothoar	
MADAGASKAR	Malgatxe	Malgatxera
MADEIRA	Madeirar	
MALAWI	Malawiar	
MALI	Maliar	
MAROKKO	Marokkiar	
MAURITANIA	Mauritaniar	
MAURIZIO	Mauriziar (4)	
MOZAMBIKE	Mozambikar (5)	
NIGER	Nigertar	
NIGERIA	Nigeriar	
RHODESIA	Rhodesiar	

1. Alemanez *Algerien*, frantsesez *Algérie*.

2. *Ekuatore* hitzaren bukaerako *E* bokala galdu egiten da hitz elkarteetan.

3. Deklinabidean, Kanariak (Kanariak), Kanarien, Kanariei, Kanarietara, Kanarietan...

4. (Lekeitio) *lekeitiar* bezala.

5. (Bidarte) *bidartar*, (Zuraide) *zuraidar*, (Mendibe) *mendibar* bezala.

RWANDA	Rwandar
SAHARA	Sahauriar
SENEGAL	Senegaldar
SIERRA LEONA	Sierraleonar
SOMALIA	Somaliar
SUDAN	Sudaniar (6)
SWAZILANDIA	Swazilandiar
TANZANIA	Tanzaniar
TOGO	Togotar
TUNISIA	Tunisiar
TXAD	Txadiar (7)
UGANDA	Ugandar
VOLTA GARAIA	Voltagaraitar
ZAMBIA	Zambiar

A M E R I K A

Estatua	Adjektiboa	Hizkuntza
ANTILLAK (1)	Antillar	
ANTILLAK IRLAK		
ARGENTINA	Argentinar	
BAHAMAK (2)	Bahamar	
BAHAMAK IRLAK		
BARBADOS	Barbadostar	
BIRJINAK IRLAK	Birjinar	
BOLIVIA	Boliviari	
BRASIL	Brasildar	
COSTA RICA	Kostarrikar	

6. Arabiar izena da. Frantsesez *soudanien* ere esaten da.

7. Frantsesez *tchadien*.

1. Deklinabidean, Antillak (Antillek), Antillen, Antillei, Antilletara, Antilletan...

2. Deklinabidean, Bahamak (Bahamek), Bahamen, Bahamei, Bahametara, Bahametan...

ESTATU IZENAK

DOMINIKAR	Dominikar
ERREPUBLIKA	
EKUADOR	Ekudortar
ESTATU BATUAK	Estatubatuar
USA	USAtar
GUATEMALA	Guatelmaltar (3)
GUYANA (4)	Guyanar
HAITI	Haitiar
HONDURAS	Hondurastar
JAMAICA	Jamaikar
KANADA	Kanadar
KOLOMBIA	Kolombiar
KUBA	Kubatar
MARTINIKA	Martinikar
MEXIKO	Mexikar
NIKARAGUA	Nikaraguar
PANAMA	Panamar
PARAGUAY	Paraguaytar
PERU	Perutar
PUERTO RICO	Portorrikar
SALVADOR	Salvadortar
TRINIDAD	Trinidadetar
TOBAGO	Tobagotar
TXILE	Txiletar
URUGUAY	Uruguaytar
VENEZUELA	Venezuelar

3. Gaztelaniaz *guatemalteco*. Euskaraz, bestalde, (Aiherra) *aihetar*, (Lekarra) lekartar... Eufonia gehiago.

4. Ingeleseaz *Guiana*, frantsesez *Guyane*, alemanez *Gu(a)lyana*.

OZEANIA

Estatua	Adjektiboa
AUSTRALIA	Australiar
FIJI	Fijiar
GILBERT	Gilbertar
GINEA BERRIA	Neoginear
FILIPINAK (1)	Filipinar
FILIPINAR IRLAK	
GUAM	Guamdar
HAWAI	Hawaiar
HEBRIDA BERRIAK	Neohebridar
KALEDONIA BERRIA	Neokaledoniar
NORFOLK	Norfolktar
PAPUASIA	Papuasiar
SAMOA	Samoar
SALOMON	Salomondar
TASMANIA	Tasmaniar
TONGA	Tongatar
ZEELANDA BERRIA (3)	Neozeelandar

1. Deklinabidean, Filipinak (Filipinek), Filipinen, Filipinei, Filipinetara, Filipinetan...

2. Ingelesez *New Zealand*, alemanez *Neuseeland*.

ERANSKINA

AFRIKA	Afrikar	
IPAR AFRIKA	Ipar afrikar	
HEGO AFRIKA	Hego afrikar	
EKI AFRIKA	Eki afrikar	
MENDEBAL AFRIKA	Mendebal afrikar	
ERTAFRIKA (1)	Ertafrikar	
ALEMAN ERREPUBLI- KA DEMOKRATIKOA	Ekialdeko aleman	
ALEMAN ERREPUBLI- KA FEDERATUA	Mendebaldeko aleman	
ALSAZIA	Alsaziar	
AMERIKA	Amerikar	
LATIN AMERIKA (2)	Latin amerikar	
AOSTA	Aostar	
ARAGOA	Aragoar	
ASIA	Asiar	
ASSYRIA	Assyriar	
AZOREAK	Azoretar	
(AZOREAK IRLAK)		
BALEARAK	Balear	Baleartar
(BALEAR IRLAK)	Baleartar	
BAVARIA	Bavariar	
BRETAİNIA	Bretainiar (Bretoi)	Bretoiera
CELEBES	Celebestar	
CHIHUAHUA	Chihuahuar	
CYKLADAK	Cykladar	
(CYKLADAK IRLAK)		
DALMAZIA	Dalmaziar	Dalmaziera
ERRESUMA BATUA	Britainiar	
ERRUSIA	Errusiar Erruso	Errusiera Erruso

1. Erdi + Afrika. *Ert* hori euskal hitz konposatu askotan agertzen da.
2. *Latino* hitzaren bukaerako *O* bokala galdu egiten da hitz elkarteetan.

EZKOZIA	Eskoziar	Eskoziara
ETHIOPIA	Ethiopiarr	
EUROPA	Europarr	
EUSKAL HERRIA	Euskaldun	Euskara
FLANDES (3)	Flandestarr	Nederlandera
FRISIA	Frisiarr	
FRIUL	Friuldar	Romantxera
GALES (4)	Galestarr	Kymbruera
GALITZIA	Galitziarr	
GALIZIA	Galiziarr	Galego
	Galego	
GAZTELA	Gaztelau	Gaztelania
GEORGIA	Georgiarr	Georgiera
	(Kartveliar)	(Kartveliera)
GROENLANDIA	Groenlandiarr	
KATALUNIA	Kataluniarr	Katalan
	Katalan	
KAUKASIA	Kaukasiarr	
KAXMIR	Kaxmirtarr	
KORSIKA	Korsiarr	Korsiera
	Korsu	
KROAZIA	Kroaziarr	Kroaziera
KURDISTAN	Kurdu	Kurduera
LAPONIA	Laponiarr	Laponiera
OKZITANIA	Okzitaniarr	Okzitaniera
OZEANIA	Ozeaniarr	
PERTSIA	Pertsiar	Pertsiera
PIEMONTE (5)	Piemontarr	
PROVENTZA	Proventzarr	Proventzalera
		Proventzal
SARDINIA	Sardiarr	Sardiera
	Sardu	
SAXONIA	Saxoniarr	
SERBIA	Serbiarr	Serbiera
SICILIA	Siciliarr	

3. Deklinabidean, Flandesen, Flandesi, Flandes(er)a, Flandes(e)tik...

4. Latinez *Cambria*, bertako hizkuntzan *Kymru*.

5. (Bidarte) *bidartarr*, (Zuraide) *zuraidar*, (Mendibe) *mendibar* bezala.

ESTATU IZENAK

SORABIA
TXINAKO HERRI
ERREPUBLIKA
UKRAINIA
WALAKIA
WALONIA

Sorabiar
Txinatar

Ukrainiar
Walakiar
Waloniar

Sorabiera
Txinera

Ukrainiera

